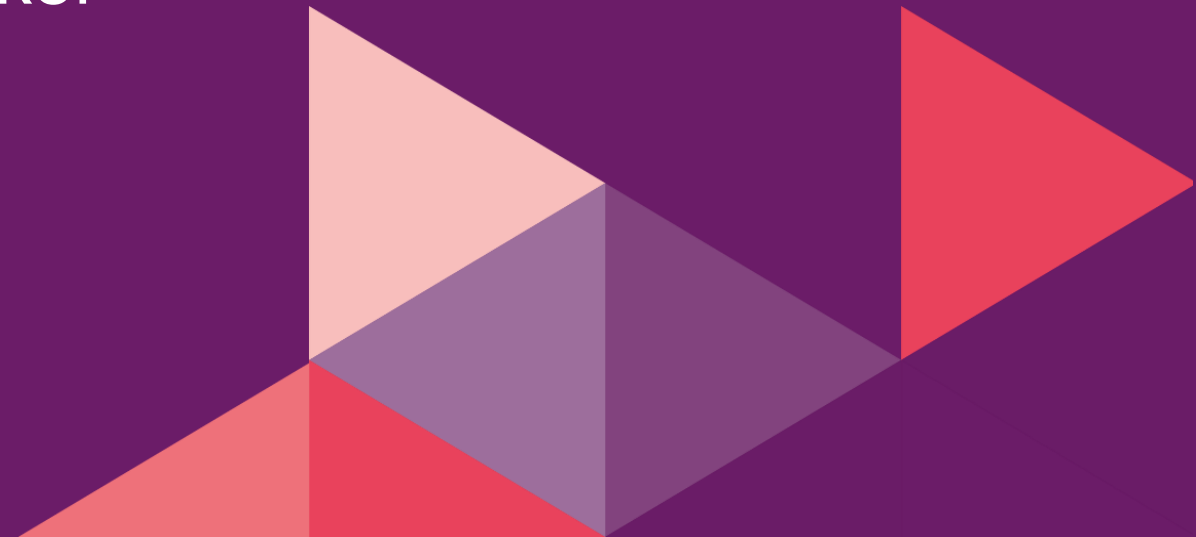

Skolefravær hos elever med ADHD, Tourettes og autisme

- Elever med sameksisterende vansker

Maren-Johanne Nordby, seniorrådgiver Statped
avdeling sammensatte lærevansker

Plan for gjennomgangen:

Statped's rolle og mandat

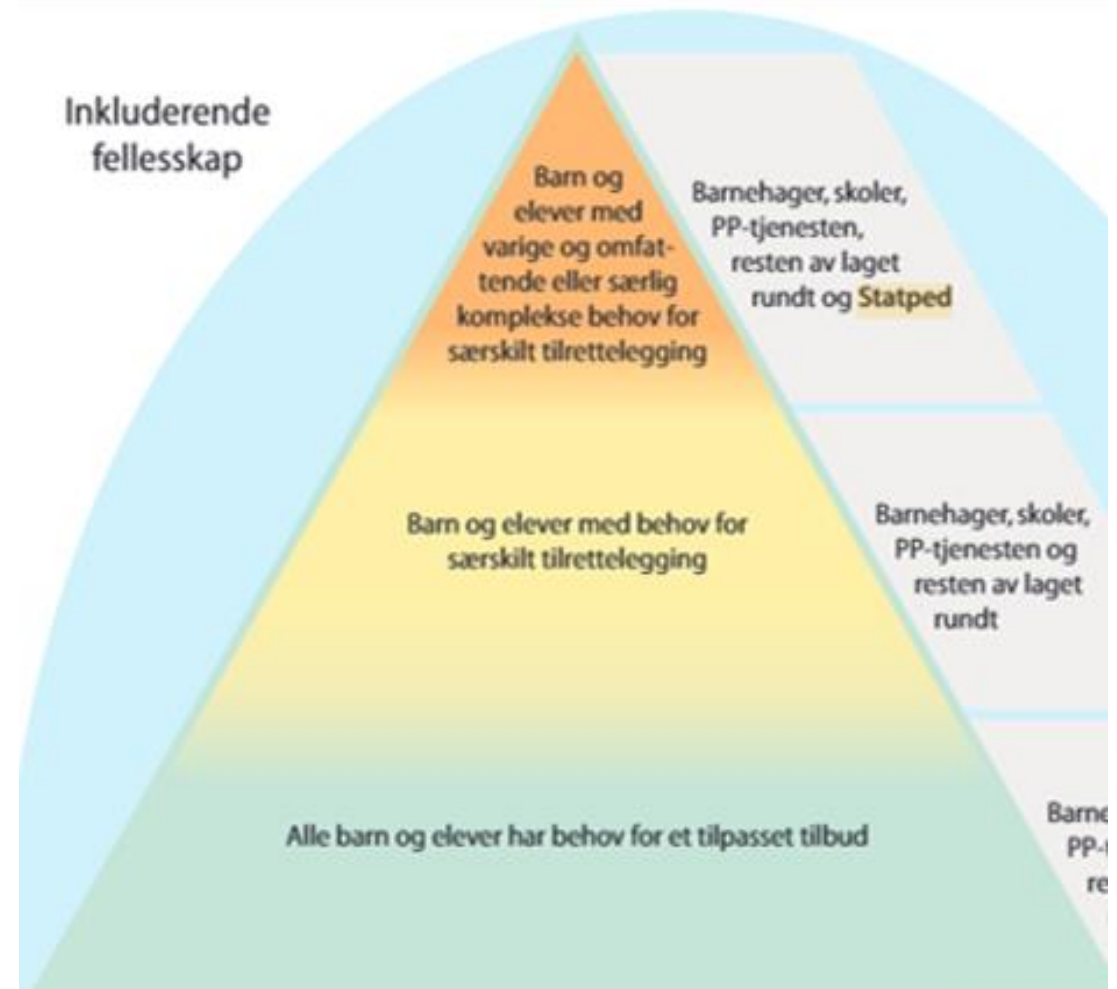
Elevene med skolefravær som blir henvist Statped

Hvordan jobber rådgivere Statped i laget rundt elever med skolefravær

Hva opplever rådgivere i Statped at mangler i laget rundt elever med skolefravær

Nytt spisset mandat for Statped

- ▶ **Individtjenester:**
- ▶ Varig, komplekst og omfattende behov
- ▶ «Toppen av trekanten»
- ▶ Elever med nevrodiagnoser, høyfrekvent gruppe
- ▶ **Systemtjenester:**
- ▶ Kan være på nivå to

Fem punkter vi er særlig opptatt av i rådgivningen av laget rundt eleven ved skolefravær hos elever med nevrodiagnoser:

1. At laget rundt eleven har kompetanse og samarbeider
2. At elevens behov blir kartlagt
3. At elevens rettigheter blir ivaretatt
4. At eleven opplever forutsigbarhet i skolehverdagen
5. At læringsaktivitetene bygger på elevens interesse og gir mestring

Maren-Johanne Nordby

Lærevansker

ADHD

Tourettes
syndrom

Sosiale
vansker

Mobbing

Sensoriske
vansker

Relasjoner

Rigid

Autisme

Søvn

Tvang

Engstelse

Skolefravær

Nedstemthet

Høyt
stressnivå

Ut i fra beskrivelsen til Ole trenger laget hans kompetanse på:

- ▶ Oles sammensatte vanskebilde
- ▶ Oles høye stressnivå
- ▶ Oles styrker og interesser
- ▶ Hva skal til for at Ole får et godt liv og får brukt ressursene sine i skolen?

ESSENCE: Early Symptomatic Syndromes Eliciting Neurodevelopmental Clinical Examinations

- ▶ Et parablybegrep
- ▶ Bekymringer knyttet til:

Sosiale kompetanse

Impulsivitet

Uoppmerksomhet/konsentrasjon

Atferd

Humør

Søvn

Mat

Sensoriske vansker

Allmen utvikling

Motorikk

Språk og kommunikasjon

Vanlig med sameksisterende vansker i elevgruppa:

- ▶ **Nevrodiagnoser**
 - ▶ Tourettes Syndrom
 - ▶ ADHD
 - ▶ Autisme
 - ▶ OCD

- ▶ **Lærevansker**
 - ▶ Språkvansker
 - ▶ Lese- og skrivevansker
 - ▶ Matematikkvansker

Vansker som er en del av nevrodiagnosen:

- ▶ Sensorisk overfølsomhet
- ▶ Lavere eksekutive funksjoner
- ▶ Selvreguleringsvansker
- ▶ Indre og/eller ytre uro
- ▶ Motoriske vansker
- ▶ Søvnvansker
- ▶ Sosiale vansker
- ▶ Rigiditet
- ▶ Spiseforstyrrelser
- ▶ Tvang

Vansker de er sårbare for å utvikle eller bli utsatt for:

- ▶ Mobbing
- ▶ Angst
- ▶ Depresjon
- ▶ Psykisk uhelse
- ▶ Ufrivillig skolefravær

- ▶ **Lav terskel for stress**

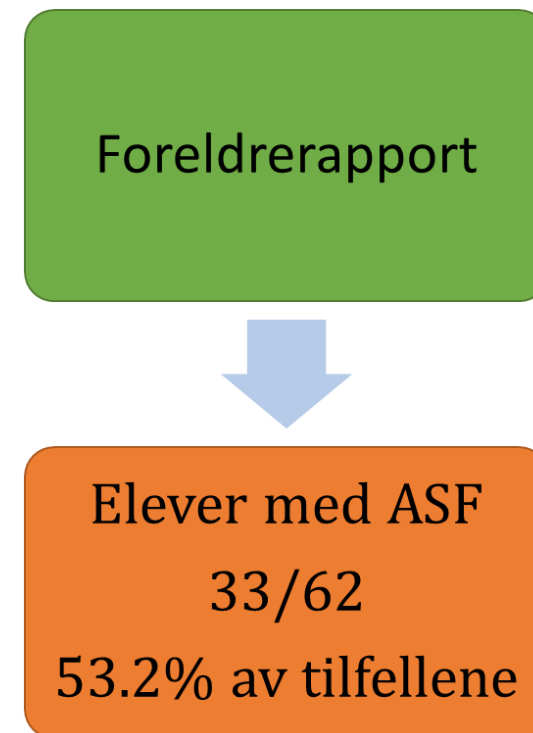
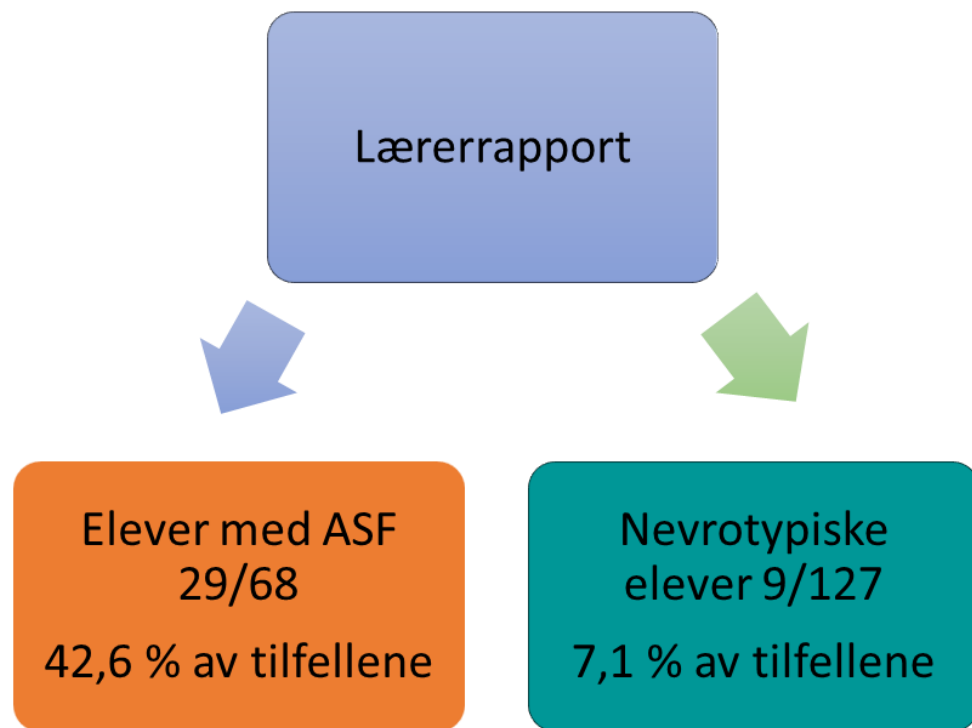
Fellesnevnerne ved nevrotviklingsforstyrrelser

- ▶ Dårligere eksekutive funksjoner
- ▶ Lavere sosiale ferdigheter
- ▶ Sensorisk overfølsomhet
- ▶ Indre og/eller ytre uro
- ▶ Større grad av rigiditet
- ▶ Blir fort stresset

Autismespekterforstyrrelser og skolevegringsatferd

- ▶ 78 elever med autismespekterforstyrrelser
- ▶ 129 elever uten

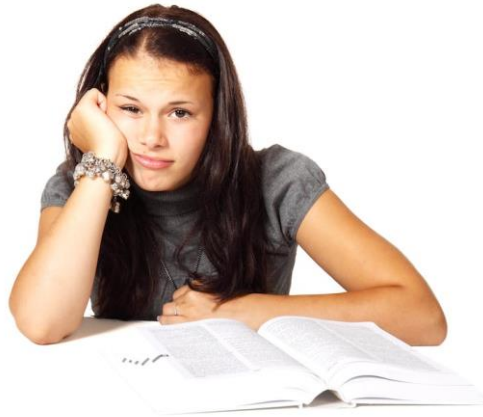

Eksempel på deltagere i studien:

Eva:

- Strever med konsentrasjon/oppmerksomhet
- Kan v
- Strever
- Begynnende skole
- ADHD
- TS-diagnose

Sara:

- Vansker med oppmerksomhet
- Spesialundervisning i flere fag
- Kan fort bli distrauert
- Høyt skolefravær

Jens:

- Vansker med lesing

De samme, eller ulike hjernemekanismer?

En årsak, eller flere?

Mål om å forebygge ungt utenforskap

- ▶ Nav-tall viser at de er særlig bekymret for unge mennesker med ADHD med sameksisterende vansker, autisme og psykiske lidelser.
- ▶ De trenger blant annet skreddersøm:
- ▶ **«Inkludering av unge i skole, arbeid og samfunn – en sammenstilling av kunnskap fra nordisk forskning».**

Skreddersøm for elever med sameksisterende vansker

- ▶ I skolen
- ▶ Overgang til arbeidslivet

Ole trenger skreddersøm

- ▶ Høy grad av kompleksitet hos de elevene som henvises til Statped
- ▶ God og riktig kartlegging må til for å lage individuelle tiltak til elever med nevrodiagnoser og sameksisterende vansker i skolen

Mismatch mellom krav, forventinger og elevens ferdigheter:

- ▶ Egenledelse
- ▶ Å lykkes faglig
- ▶ Å lykkes sosialt

[Dette bildet](#) av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY-ND](#)

Film

Oppsummering film

- ▶ Skam
- ▶ Stress
- ▶ Redd
- ▶ «NAVer»
- ▶ «Dette går bare en vei, og det er nedover»
- ▶ Det var lærere som snudde situasjonen for alle fire
- ▶ Du må ha en «GO»
- ▶ «En plan B»
- ▶ Ungt utenforskap

Skolefravær fra elevperspektivet

Tap av
opplæring

Tap av faglige
ferdigheter

Tap av venner

Tap av
fellesskap

Opplevelse av
Annerledeshet

Tap av
sosialisering

Tap av
livsmestring

Tap av
utdanning

Tap av
jobbmuligheter

Utenforskap

Lav livskvalitet

Skolefravær fra foreldreperspektivet

Vanskene synes som adferdsavvik

Ikke trodd, ikke hørt, ikke forstått

«Kan de ikke oppdra ungen sin?»

«Bare dere får ham på skolen skal vi tilrettelegge vi»

Følelse av å ikke lykkes i foreldrerollen

Redsel for barnets "ve og vel"

Ensomhet i foreldrerollen

Parforholdet lider/skilsmiss

Uenighet om barnets vansker/diagnoser

Ivaretagelse av søsken

Skyld, skam, fortvilelse, stress

Foreldre i mangeltilstand

Redsel – hvordan skal det gå – med oss, med barnet vårt?

«Går på helsa løs»

Jobb/økonomi

Kompenserer

Sorg og krise

Den biologiske komponenten

Skolefravær fra lærerperspektivet

Lav mestring

Følelsen av å
ikke strekke
til

Manglende
relasjon

Har prøvd alt,
men ingen er
fornøyde

Handler om
resurser

Føler seg
alene

Har generelt
alt for mye
ansvar

Mangler
kompetanse

2. At elevens behov blir kartlagt

Kartlegging

Ole «Det er lettere å prate når jeg har noe i hendene»

Områder som bør kartlegges

Interesser og sterke sider

Relasjoner

Eksekutive funksjoner

Sensoriske vansker

Sosiale kompetanse

Stressfaktorer og triggere i læringsmiljøet

Struktur og forutsigbarhet

Lærevansker
Faglige ferdigheter

Tilleggsvansker

Læreforutsetninger

Er det andre forhold?

3. At elevens rettigheter blir ivaretatt

Lovverk vi ofte drøfter i laget rundt eleven

1. Barnekonvensjonen (art. 3, art. 12 og art. 23)

2. Opplæringsloven:

- **Kap. 5. Spesialundervisning**
- **Rett til opplæring i hjemmet**
(Udir-6-2014, se pkt. 5)
- **Fritak for opplæringsplikten (paragraf 2-1)**
- **Alternativ opplæringsarena (Udir-3-2010)**
- **9A – skolens plikt til å undersøke om eleven har det bra (psyk. skolemiljø)**

- ▶ PPT er sakkyndig i sak der elever ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen
- ▶ Er sakkyndig vurdering oppdatert etter elevens behov?
- ▶ Hva sier enkeltvedtaket?
- ▶ Hvordan er IOPen utformet?
- ▶ Er det en helhetlig tenkning rundt eleven?

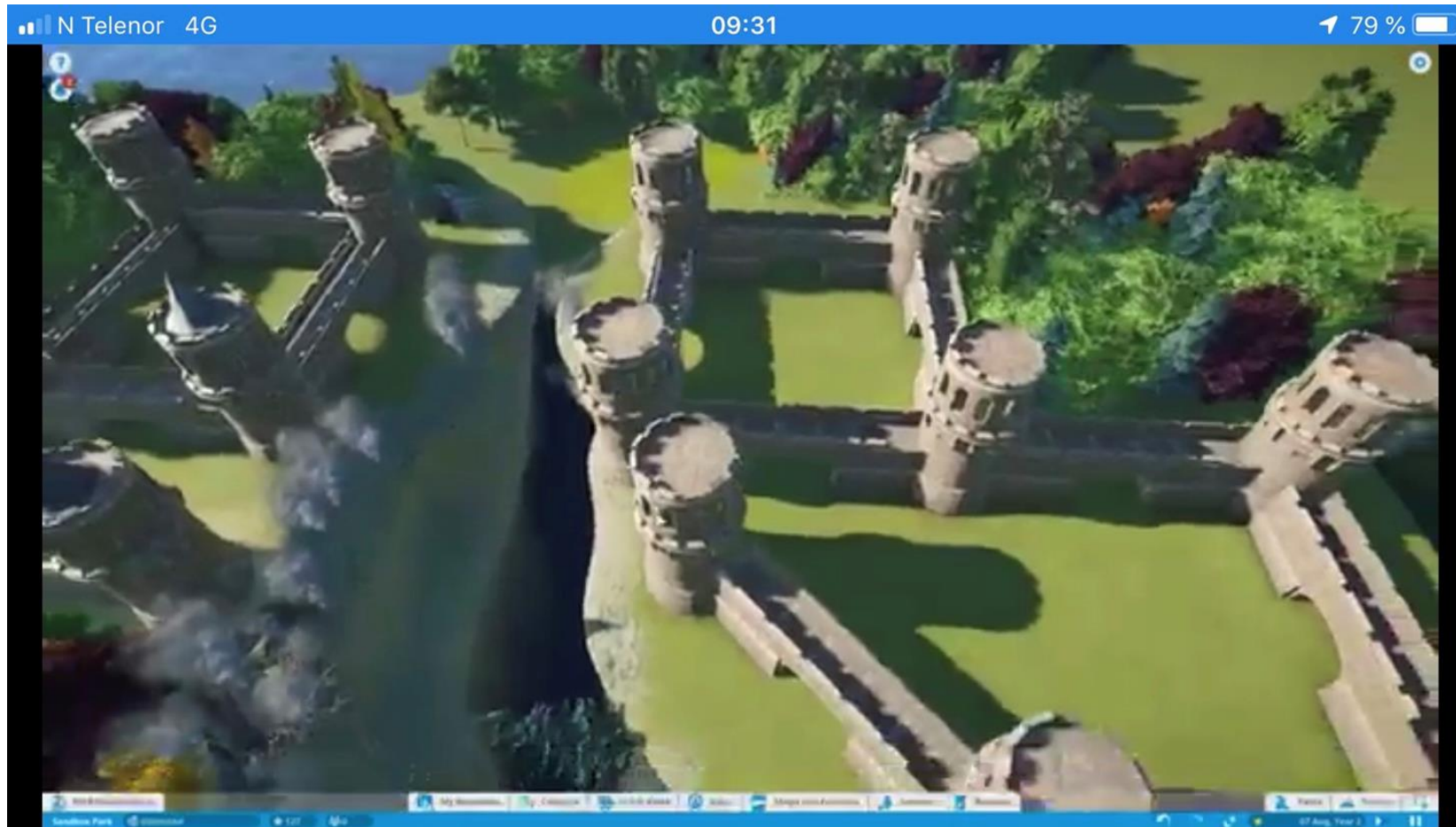
Følgefeil

4. At eleven opplever struktur og forutsigbarhet

De fleste elever med nevrodiagnoser har lave eksekutive funksjoner. De vil derfor trenge hjelp til å skape struktur og forutsigbarhet i hverdagen. Tilpasningen må være individuelt tilpasset

5. At læringsaktivitetene bygger på elevens interesse og gir mestring til eleven

Relasjon
Inkludering
Mestring

Veien tilbake til skolen

RIM-modellen

1

- Læringsaktiviteter for å skape relasjon
- Foregår ofte hjemme hos eleven
- **Målet er relasjon**

2

- Læringsaktivitet på alternativ arena
- Foregår som regel en til en
- **Målet er mestring og oppmøte**

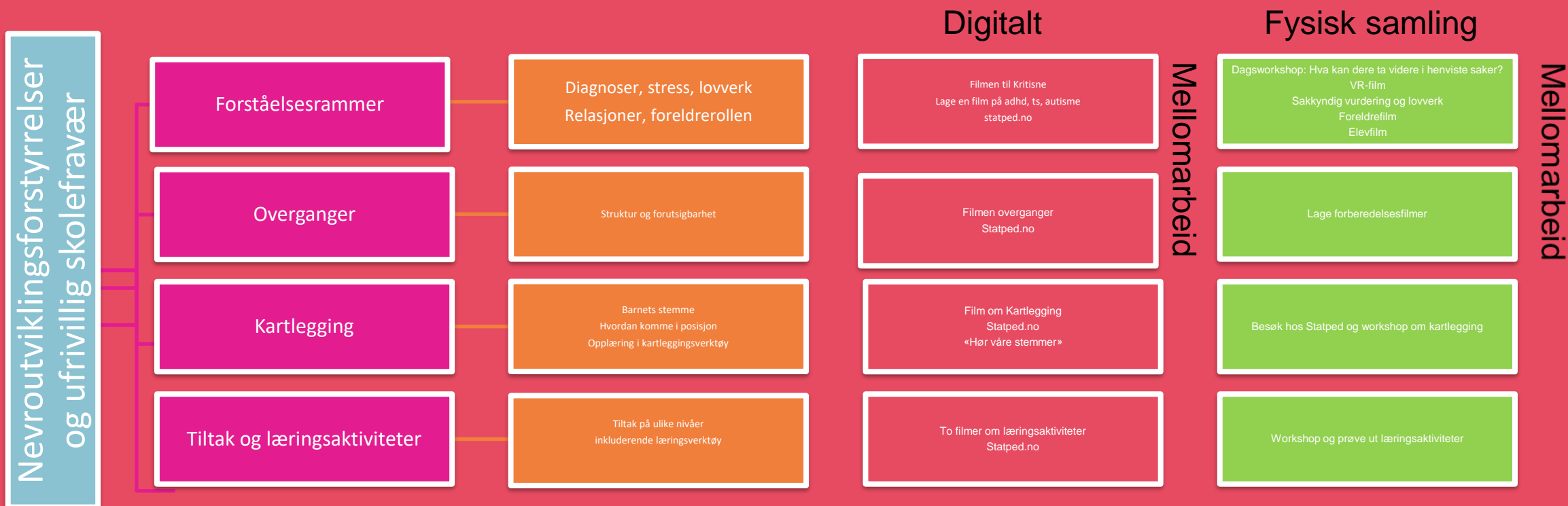
3

- Inkluderende læringsaktiviteter
- Koble på medelever i liten gruppe
- **Målet er mestring og å bygge relasjon til medelever**

4

- Inkluderende læringsaktiviteter med trinnet til eleven
- **Målet er inkludering til trinnet, hvor aktiviteten er førende for om eleven skal inn i klasserommet eller ikke**

Tilbyr kompetansepakke til PPT

Hva vi erfarer og plukker opp i laget rundt eleven:

- ▶ «Bare han/hun kommer på skolen skal vi tilrettelegge»
- ▶ «Det har vi ikke resurser til»
- ▶ «Jeg har 30 andre elever jeg også skal tenke på»
- ▶ «Det er ingen andre elever på denne skolen som får så mye»
- ▶ Generelt høyt konfliktnivå

- ▶ Lav kompetanse
- ▶ Lite helhetlig og langsiktig tenkning i laget rundt barnet
- ▶ Følgefeil over år
- ▶ Lite tilpasset sakkyndig vurdering
- ▶ Uklart enkeltvedtak
- ▶ Ubegrunnede meldinger til barnevernet
- ▶ Fritak fra opplæringen
- ▶ Peker på hverandre

Fem punkter vi er opptatt av:

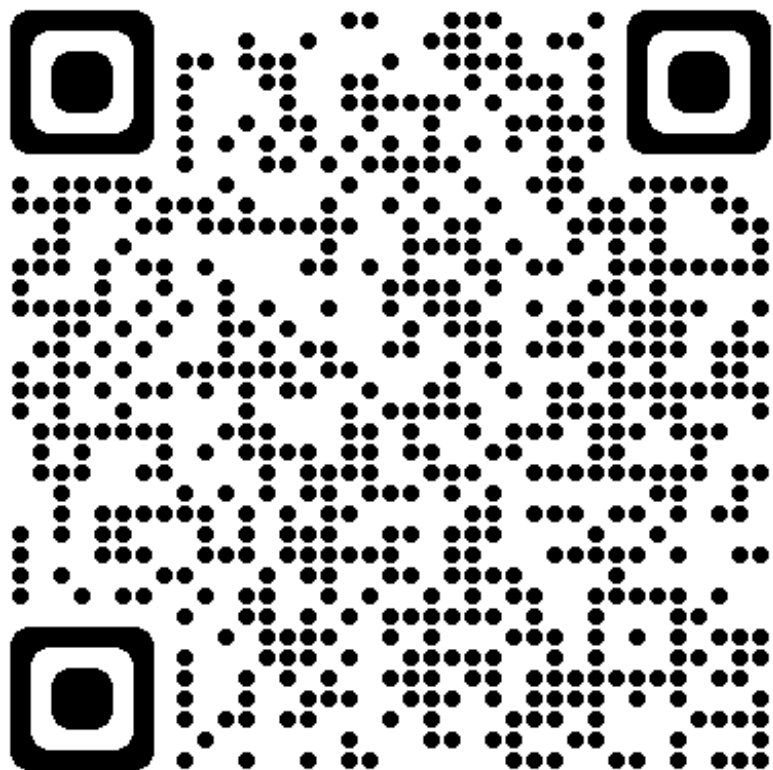
1. At laget rundt eleven har kompetanse
2. At elevens behov blir kartlagt
3. At elevens rettigheter blir ivaretatt
4. At eleven opplever forutsigbarhet i skolehverdagen
5. At læringsaktivitetene bygger på elevens interesse og gir mestring til eleven

Oppsummert

- ▶ Det syns ikke på utsiden
- ▶ Elever med høyt stressnivå
- ▶ Få frem hele bildet
- ▶ Elevens interesser
- ▶ Skreddersøm
- ▶ Helhetlig tekning

Temaside om skolefravær

[Spesialpedagogikk](#) [Læringsressurser](#) [Kurs](#) [Kompetanseløftet](#) [Søk tjenester](#) [Magasin](#) [Kontakt](#)

Skolefravær og ADHD, Tourettes syndrom og autisme

Elever med nevroutviklingsforstyrrelser som ADHD, Tourettes syndrom og autisme har ofte komplekse og sammensatte utfordringer. Det kan føre til høyt stressnivå og utfordringer med å delta på skolen. Blir det ikke tilrettelagt for disse elevene, står de i fare for å utvikle skolefravær.

Forstå nevroutviklingsforstyrrelser og skolefravær

Nevroutviklingsforstyrrelser	Hva er nevroutviklingsforstyrrelser	Forebygge skolefravær
Sensoriske vansker og skolefravær	Eleven	Eleven og laget rundt
Overganger og nevroutviklingsforstyrrelser		

maren-johanne.nordby@statped.no

 statped.no

 facebook.com/statped

 twitter.com/statped